

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Samhällskunskap

Kan skoluniform påverka den svenska grundskolan?

Examensarbete i samhällskunskap

Termin VT 10

Caroline Nilsson

Handledare: Johan Hyrén

Uppsatsens längd i antal ord: 8721

Titel: Kan skoluniform påverka den svenska grundskolan?

Författare: Caroline Nilsson

Kurs: Examensarbete i samhällskunskap

Omfattning: 15 högskolepoäng

Termin: Vårterminen 2010

Handledare: Johan Hyrén

ABSTRACT

Bakgrund: Tidigare forskning inom ämnet skoluniform har visat på både negativa och positiva konsekvenser för eleverna och skolan. Förespråkarna till skoluniform anser att eleverna skulle bli mer disciplinerade, ta skolan på större allvar och att betygen skulle höjas om skoluniform infördes. Motståndarna anser däremot att eleverna skulle känna sig kränkta och att deras självkänsla skulle minska. Frågan om skoluniform har till stor del debatterats i USA och det är även därifrån, till stor del den tidigare forskningen kommer.

Syfte: Syftet med denna uppsats är att undersöka vad svenska grundskolelärare anser om och resonerar kring införandet av skoluniform. Mina frågeställningar undersöker hur lärarna resonerar ur ett etiskt perspektiv kring skoluniform och om det inom den amerikanska respektive den svenska kontexten förekommer samma typer av etiska resonemang samt om hur lärarna resonerar kring olika konsekvenser som kan uppstå med skoluniformen.

Metod: Uppsatsen bygger på åtta kvalitativa intervjuer med SO- lärare. Intervjuerna bandades för att ge en god reliabilitet. Annat material som ligger till grund för uppsatsen är vetenskapliga artiklar skrivna och publicerade i USA och Storbritannien.

Resultat: Mina etiska teorier kan kopplas ihop med lärarnas svar på intervjufrågorna. Utifrån teoriernas betydelse kan lärarnas resonemang styrkas och avfärdas. Alla de intervjuade lärarna anser att det troligen skulle få både positiva och negativa konsekvenser för eleverna om skoluniform skulle användas. Resonemangen kan till viss del återkopplas till de konsekvenser som den tidigare forskningen visat. Skillnader och likheter mellan den amerikanska och den svenska kontexten går att utläsa utifrån lärarnas resonemang som kopplas till den tidigare forskningen.

Sökord: skoluniform, svensk grundskola, etiska teorier och kvalitativ intervju

Innehållsförteckning

Inledning/bakgrund	1
Syfte och frågeställningar.....	2
Tidigare forskning	2
Teori	5
Utilitarismen.....	5
Handlingsutilitarism	5
Regelutilitarism	6
Rättighetsetiken	7
Metod	9
Urval.....	11
Genomförande.....	12
Databearbetning	13
Forskningsetik	13
Informationskravet	14
Samtyckeskravet.....	14
Konfidentialitetskravet	14
Nyttjandekravet	15
Validitet och reliabilitet.....	15
Beskrivning av informanterna	16
Resultat.....	16
Hur resonerar lärarna kring ett eventuellt införande av skoluniform i den svenska grundskolan?	16
Kommer lärarnas undervisning att påverkas av skoluniformen?	17
Vilka olika konsekvenser anser lärarna att det finns för ett eventuellt införande av skoluniform?.....	18
Kommer skoluniformen att hämma elevernas utveckling?	20
Kommer skoluniformen att ge eleverna ökad gemenskap?	21
Analys/diskussion.....	22
Resultatdiskussion	22
Avslutande analys och framtida forskning.....	25

Inledning/bakgrund

Under min verksamhetsförlagda utbildning (VFU) har jag många gånger stött på problem mellan lärare och elever gällande elevernas kläder. Problemen har bland annat handlat om elevernas utmanande och provokativa klädstil. Jag har upplevt att lärarna anser att elevernas klädstil kan störa undervisningen. Detta kan förekomma i klassrummet när eleverna visar mer intresse för den modeshow som förekommer än till själva undervisningen. Min uppfattning är att det är lärarna som anser att elevernas klädstil är ett problem medan eleverna själva inte alls har den åsikten.

Inom den svenska skolan finns det idag inte några specifika regler eller förordningar att hänvisa till när det gäller elevernas klädsel. Idag är det helt upp till eleverna själva att bestämma sin klädsel tillsammans med föräldrarna. Enligt läroplanen ska den svenska grundskolan uppmuntra och uppmana eleverna att skapa förmåga till en egen identitet (Skolverket, 2009). Det är viktigt att eleverna får möjlighet att utvecklas till egna individer inom skolan, här anser jag att klädstilen kan vara ett hjälpmedel.

Länder som exempelvis USA har infört skoluniform i viss omfattning, bland annat för att reducera de problem som orsakas av elevernas klädval. Den tidigare forskningen inom ämnet baseras till stor del på studier gjorda i USA. Är dessa resultat giltiga i den svenska skolan? Skillnader mellan USA och Sverige kan analyseras ur ett etiskt perspektiv, använder sig båda länder av samma etiska resonemang i sitt sätt att se på skoluniform?

Eftersom forskningen inom ämnet skoluniform, är begränsad i Sverige och har väckt ett intresse hos mig har jag valt att undersöka och fokusera på vad svenska lärare anser och hur de resonerar kring att införa skoluniform i den svenska grundskolan. Skoluniform används inte i Sverige idag, därmed har empiriska undersökningar som utgår ifrån ett införande av skoluniform inte gått att genomföra. Men genom att ta reda på hur svenska lärare resonerar har det ändå varit möjligt att närma sig frågan om på vilket sätt den svenska grundskolan skulle påverkas om man införde skoluniform?

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att ur ett etiskeoretiskt perspektiv undersöka vad några lärare verksamma i grundskolans senare årskurser anser, om att införa skoluniform i den svenska grundskolan. Jag kommer att använda följande frågeställningar för att uppnå mitt syfte:

- Vilken typ av etiska resonemang aktualiseras av lärarna när de tar ställning till frågan om ett eventuellt införande av skoluniform, i den svenska grundskolan?
- Hur skiljer sig informanternas resonemang i jämförelse med tidigare forskning, utifrån den amerikanska kontexten?
- Vilka typer av negativa respektive positiva konsekvenser tror sig informanterna kunna förutse vid ett eventuellt införande av skoluniform?

Tidigare forskning

I den tidigare forskningen finns det huvudsakligen två olika huvudaspekter. Förespråkarna ser flera olika positiva aspekter för eleverna och samhället och därför vill införa skoluniform medan motståndarna inte vill införa skoluniform för att de till stor del ser negativa konsekvenser som kan komma att uppstå för eleverna. Den tidigare forskningen inom områden har till stor del enbart debatterats inom USA och Storbritannien.

Det finns endast ett fåtal studier som har undersökt vad införande av skoluniform kan bidra med till eleverna och vilka konsekvenser införandet får. Resultaten är knapphändiga och kan inte ge några direkta svar på vad en skoluniform faktiskt får för konsekvenser för eleverna. Kritiker anser att det inte finns några klara och säkra linjer bland annat mellan elevernas uppförande, deras prestationer och skoluniform (Brunsmä & Rockquemore, 1998). Dock visar några av dessa studier att ett visst antal av eleverna känner sig säkrare och tryggare att vistas på skolans område än tidigare. Dessa undersökningar har dock inte kunnat hitta några direkta förklaringar till varför eleverna känner sig säkrare (Stanley, 1996). Faktorer som har förbättrats efter införandet av skoluniformen enligt lärare och rektorer på olika skolor runt om i Storbritannien var skolklimatet och elevernas betyg. Dock hade dessa skolor inte enbart

infört skoluniform som enda åtgärd, skolorna hade samtidigt bland annat infört fler lärare i korridorerna under raster, vilket även kan ha bidragit till ett förbättrat skolklimat anser Brunsma och Rockquemore (1998). Amerikanska studier visar att skolor som inte har skoluniform spenderar mer pengar på eleverna i form av exempelvis högre lärartäthet eller andra resurser. Sådana resurser kan bland annat vara skolpsykolog, skolhälsa, socialt arbete och vägledning för eleverna (Muhsin, 2009).

Fördelar med skoluniform enligt förespråkarna

Elever som bär skoluniform kommer till skolan, klädda och redo för en ny dag med nya kunskaper att inhämta, i större omfattning än andra elever. Skoluniformen gör att eleverna är mer medvetna om att de ska fokusera på skolarbetet och inte på de nya modetrenderna som utspelar sig i skolans korridorer (Stanley, 1996). En skoluniform kommer att sätta betoning på att det är ett jobb (skolarbete) som ska utföras. Skoluniformen ska påminna eleverna om att de är i skolan för att lära sig saker, inte för att kunna uttrycka sina personliga åsikter kring olika klädval eller i modefrågor.

Skoluniformen gör att elever hamnar på samma nivå och blir jämlika, och att eleverna kan känna sig tryggare och skapa mer stabila sociala band. Om eleverna skulle klä sig på samma sätt skulle detta kunna skicka signaler till eleverna att de tillhör samma lag. En skoluniform ska således ge eleverna en roll att vara elev och utan skoluniform är de individer som lever det liv de själva vill. Skoluniformen hjälper till att bygga upp en gemenskap och att eleverna ska känna grupptillhörighet, eleverna ska hjälpa och sporra varandra. En skoluniform kommer skapa nya vänner för eleverna. Eleverna kommer inte att välja sina vänner utifrån kläder som många gör idag. Eleverna kommer att vara jämlika och nya grupper av vänner kommer att framträda. Grupper över nationaliteter, religioner och andra kulturer kommer att bildas i högre utsträckning anser Stanley (1996).

Det finns enligt förespråkarna en rad olika fördelar som kan uppkomma vid skoluniform. Exempelvis: en förbättrad disciplin hos eleverna som i sin tur kan leda till en ökad respekt för lärarna, förbättrade akademiska resultat, ökad skolgång, ökat självförtroende och självkänsla

hos eleverna, minskade kostnader för kläder för föräldrarna, stärkande och främjande av en mer grupp känsla på skolan, minskning av ett uttalat mode, ett allmänt förbättrat beteende i klassrummet, minskning av våld och brott inom skolans område och det blir lättare att identifiera ungdomar som inte tillhör skolan. En skoluniform skulle kunna ge låginkomsttagare ett andrum, detta eftersom deras barn inte skulle sticka ut ur mängden klädmässigt. Skammen och distinktionen att inte vara som alla andra skulle bli mindre (Brunsma & Rockquemore, 1998).

Nackdelar med skoluniform enligt motståndare

Olika människor i samhället motsätter sig ett införande av skoluniform och deras argument härleds bland annat till att: elevernas frihet kränks, elevernas yttrandefrihet kommer att kränkas, extra utgifter för föräldrarna som måste köpa speciella uniformer (specialkläder), livsvillkor som kan vara skadliga för elevernas personliga och akademiska utveckling, kosmetiska lösningar kommer inte att lösa de riktiga samhällsproblemen i skolan som bör förhindras. En skoluniform skulle inte bara hämma elevernas individuella utveckling, eleverna skulle inte fritt få uttrycka sig, elevernas kreativitet skulle minska (Brunsma & Rockquemore, 1998). Skoluniformen kommer att tvinga eleverna att uttrycka ett ideal som inte alla elever kommer att känna sig bekväma med. Detta gör att skoluniform inte ökar eller stärker elevernas identitet eller självförtroende utan minskas istället (Muhsin, 2009). Elevernas självkänsla kommer inte att stärkas då eleverna tvingas att bära en skoluniform som inte liknar deras egna kläder, detta gör att flera av eleverna inte kommer att känna sig attraktiva, självsäkra eller bekväma i sin uniform.

Motståndare framförallt i USA, hävdar att införandet av skoluniform inte kommer att reducera modeeffekten som finns på skolorna. Motståndarna menar att eleverna kommer att använda specifika skor eller väskor för att befästa sin status inom skolan. Motståndarna hävdar att arbetet med att göra skolan mer jämlik och stärka elevernas självförtroende inte kommer att infinna sig i den omfattning som förespråkarna anser och hoppas (Muhsin, 2009).

Motståndarna hävdar att eleverna inte kommer att lära sig mer eller mindre i skolan tack vare skoluniform. Skoluniformen är bara en i raden av modeflugor och kommer snart att vara förbi, detta kommer inte minska några problem i skolan. Motståndarna menar att låginkomsttagare skulle få en ännu större börda om de skulle tvingas betala för en uniform som kan vara dyrare än vanliga kläder anser Skiba (2000).

Teori

Utilitarismen

Grunden inom utilitarismen bygger på att människan alltid ska handla så att konsekvenserna av handlingen blir så goda som möjligt. Det finns således inte några handlingar som är goda eller onda i sig själv, utan det är konsekvenserna som räknas. Dock är en handling bara önskvärd om den ger ett lika stort överskott av gott som ont som ett annat handlingsalternativ. Utilitarismen använder sig av olika nyttokalkyler för att se vilken handling som ger bäst konsekvenser och även den mest samlade nyttan, för exempelvis samhället. Det är den sammanlagda nyttan som studeras inom utilitarismen och detta gör att utilitarismen handlar så att konsekvenserna för alla inblandande blir så lyckade som möjligt. Handlingen är rättfärdigad att genomföra om det inte finns något annat alternativ som skulle ge upphov till bättre konsekvenser (Tännsjö, 2003). Detta innebär att resultatet av en handling endast är önskvärd om den kan skapa en minst lika stor preferensuppfyllelse som ett annat handlingsalternativ. Utilitarismen klargör att det är konsekvenserna som ska värderas utifrån den gjorda handlingen, dock säger utilitarismen ingenting om vilket värde som ska värnas i handlingen eller i konsekvensen förklarar Badersten (2006). Ett värde som är viktigt och betydelsefullt för dig behöver inte vara samma värde som är betydelsefullt och meningsfullt för någon annan människa. Gemensamt är dock att det är konsekvenserna av en handling som är central och räknas samt värderas och således inte handlingen i sig själv.

Handlingsutilitarism

Den del inom utilitarismen som baseras på att varje handling ska tillämpas kallas handlingsutilitarism. Om två olika handlingar ger oss likartade konsekvenser är båda dessa handlingar riktiga. Lindensjö (2004) menar att människan inför varje handling måste ta

ställning och bedöma den handling som människan står inför, att avstå från en handling är även det en handling, därefter ska människan bedöma och beräkna konsekvenserna utifrån den valda handlingen. Om handlingsutilitarismen används före handlingen kan teorin användas som en beslutsmetod, om människan ska välja bland olika handlingar kan individen göra en så kallad lyckokalkyl. Denna lyckokalkyl ska hjälpa människan att se vilken handling som kommer att ge henne mest lycka, det är således denna handling som människan ska välja (Hedin, 1993).

Handlingsutilitarismen kan leda till handlingsförlamning då människan ställs inför moraliska valsituationer. Detta för att människan inte hinner överblicka och analysera varje situationen han/hon ställs inför. Människan kan inte överblicka de slutgiltiga konsekvenserna av de handlingar som genomförs (Collste, 1996). Lindensjö (2004) menar att det kan vara svårt att bedöma konsekvenserna om en handling har påverkats av andra handlingar, flera olika handlingar kan få förödande effekter som människan inte kunde förutse.

Handlingsutilitarismen kan i många avseenden vara väldigt tillåtande, bara om konsekvenserna blir de bästa och mest lyckosammaste. De olika invändningar som finns mot handlingsutilitarismen, rör problemet om att människan inte kan blicka in i framtiden. Människan kan inte beräkna, bedöma och utvärdera de olika konsekvenserna som uppstår efter den valda handlingen. Detta gör att handlingsutilitarismen fungerar i teorin men inte alltid i praktiken.

Regelutilitarism

Den del inom utilitarismen som grundas på regler för handlandet kallas för regelutilitarism. Regelutilitarismen utgår ifrån att det är regler och inte handlingar som ska värderas, lyckoprincipen kommer att ge människan de bästa konsekvenserna. Om människan handlar i enlighet med olika regler som är väl förankrade i samhället menar vissa utilitarister att han/hon kommer att få den största samlade lyckan på lång sikt anser Collste (1996).

Regelutilitarismen menar att det finns handlingar som är riktiga, då de följer de regler som finns i ett givet samhälle och som främjar lycka (Lindensjö, 2004). De regler som finns och som anses främja lycka kan tolkas som att de har de bästa reglerna om alla följer dessa, dessa

regler har således de bästa effekterna. Inom regelutilitarismen kommer de regler som ger lycka att få en ökad effekt om fler människor väljer att använda och följa dessa regler. Det är ologiskt att medvetet välja bort regler som skulle ge människan en högre och maximerande lycka. Collste (1996) påpekar att reglerna inte behöver användas och bedömas i varje enskild handling, reglerna kan ses som ett riktmärke vid ett flertal olika situationer.

Rättighetsetiken

Tännsjö (2003) anser att rättighetsetiken ger individen ett utrymme för att utföra handlingar som inte är till allmänhetens bästa alla gånger. Detta beror på att det ställs för orimliga krav på individen att alltid utföra den bästa handlingen. Olika moraliska agenter inom rättighetsetiken framhåller olika rättigheter som att fritt förfoga över den egna kroppen, egna talanger, kunskaper och färdigheter. Individen har rätt till sig själv och således sin egen kropp och dess talanger, detta ska upprätthållas oberoende av de konsekvenser det kan ge (Badersten, 2006). Individen har dock inte bara rättigheter utan även olika skyldigheter. Individen har rätt att fritt förfoga över sig själv och även sin egendom, dock måste individen respektera andra individers motsvarande rätt. Inom min privatsfär har jag moralisk immunitet och detta måste andra respektera (Tännsjö, 2003). Detta ger individen stor tillit till sig själv och en obetingad stor rätt till självbestämmande. Kritiker till rättighetsetiken menar att all denna självtillit och självbestämmande gör att andra individer inte kan hindra individen från att exempelvis förstöra sitt liv. Badersten (2006) skriver att individen inte får leva sitt liv så att det begränsar andra människor från att leva deras liv som de önskar. Rättighetsetiken kan många gånger vara svår att tillämpa bland annat på materiella ting. Etiken menar att vi äger oss själva på ett mer obestridligt sätt och därmed är rätten till bland annat liv en stor och central del inom etiken som är något lättare att tillämpa.

Rättighetsteorin utgår ifrån att de individuella rättigheterna spelar en väldigt stor roll. Teorin grundar sig på att det existerar vissa grundläggande rättigheter som inte får kränkas. Varje individ har både rättigheter och skyldigheter. Rättigheter kan exempelvis vara rätten till sitt eget liv, sin frihet och till sin egendom. Ingen människa vill rimligen att hans/hennes egendom, liv eller frihet ska kränkas detta gör att han således bör respektera varje annans människas liv, frihet och egendom (Collste, 1996).

Grundläggande behov enligt Collste (1996) kan anses vara en grund för mänskliga rättigheter inom rättighetsteorin. Frihet kan ses som en rättighet för att människan ska kunna utöva sitt handlande som person. Andra faktorer som kan ses som nödvändiga för mänskligheten är utveckling av liv och hälsa. Genom dessa antagelser kan rättighetsteorin hävda att liv, frihet och hälsa är mänskliga rättigheter. Detta gör att varje enskild person har rätt till sitt liv, sin frihet och sin egendom. Andra personer samt samhället/staten som styr ska göra vad de kan för att skydda och gynna personernas liv, hälsa och frihet.

Rättighetsteorin tillhör den deontologiska logiken och innefattar rättigheter som avser att ge någonting gott i sig själv. Det kan exempelvis vara liv, frihet och egendom dessa rättigheter ska upprätthållas oberoende av de konsekvenser det kommer att medföras. Inom rättighetsteorin finns det både positiva och negativa rättigheter att följa. Exempel på negativa rättigheter enligt Badersten (2006) kan vara rätten att själv få bestämma över sitt eget liv och sin egendom, människan ska således få leva det liv han/hon önskar och kunna förverkliga sina livsmål utan att andra människor lägger sig i, rätten till icke- inblandning. Denna negativa rättighet kan ses som att friheten från andra människors inblandning i enskilda människors sysselsättning, friheten att få göra det människan vill och önskar. Med dessa rättigheter följer dock med en tydlig förpliktelse, människan får inte leva sitt liv så att det begränsar andra människor att leva sina liv och begränsar deras frihet. Om människan lever sitt liv så att det begränsar andra människors liv eller deras frihet begår de ett brott mot de grundvärden som finns inom de negativa rättigheterna. De positiva rättigheterna inom rättighetsteorin behandlar rättigheter som exempelvis att människan ska få ta del av olika resurser som gör det möjligt för människan att förverkliga sina livsmål samt att han/hon ska få hjälp av andra människor för att kunna leva det liv som de önskar anser Badersten (2006). Friheten att faktiskt ha den möjligheten att kunna bestämma över sitt eget liv kan härledas till den positiva rättigheten. De positiva rättigheterna har även olika skyldigheter att eftersträva, människan har en skyldighet att hjälpa andra människor att förverkliga deras livsmål det kan exempelvis ske genom ett finansiellt bidrag.

Utgångspunkten för rättighetsteorin är att det finns handlingar som är förbjudna att utföra, därför att de skulle kränka någons rättigheter. Mot en individs rättigheter svara en annans individs skyldigheter, detta genom att respektera individens rättigheter. Dessa rättigheter ska

inte ses som juridiska utan som moraliska, rättigheterna finns där oavsett hur lagen ser ut (Tännsjö, 2003). Inom rättighetsteorin finns det olika subjekt som i kraft av moraliska agenter har vissa rättigheter, rätten till att fritt förfoga över den egna kroppen, egna talanger, kunskaper och färdigheter. Rättighetsteorin menar att människan handlar moraliskt rätt då hon använder sig av det hon har moraliskt rätt till, oavsett vad lagen säger. Om någon försöker hindra människan från att använda sig moraliska rätt handlar den personen moraliskt orätt. Tännsjö (2003) skriver att människan bara får utöva sin moraliska rätt om hon inte kränker andras motsvariga rättigheter.

Rättighetsteorin kan anses vara radikal på det viset att den ger individen så pass mycket tillit till individens förmåga att ta hand om sig själv, en obetingad rätt till självbestämmande. Teorin ger inte något direkt utrymme för staten att exempelvis hindra individen från att förstöra sina liv. Människan handlar moraliskt rätt i enighet med teorin när individen förstör eller riskerar sina liv, en person som försöker förhindra personen till detta handlar orätt enligt rättighetsteorin anser Tännsjö (2003). Det enda som är viktigt inom rättighetsteorin är att individen inte aktivt kränker någons rättigheter. Rättighetsteorin är i ett flertal fall svårt att tillämpa i olika situationer, den är dock inte mindre korrekt för det. Ett exempel på svårigheter med tillämpning är bland individens relation till materiell egendom, individen äger sig själv på ett mer obestridligt sätt enligt rättighetsteorin.

Metod

Valet av metod beror på vad undersökningen avser att undersöka, både den kvalitativa metoden och den kvantitativa metoden har sina för- och nackdelar. Fokus för den kvalitativa metoden ligger i beskaffenheten, hur någonting är beskaffat. Fokuset för den kvantitativa metoden ligger i att studera mängder av ett fenomen. Målet med den kvalitativa metoden är att hitta och analysera samt att bestämma okända eller icke tillfredställande egenskaper eller innebörder, med betydelse på förändring, strukturer och utveckling (Svensson & Starrin, 1996).

Den kvalitativa empirin behandlar och analyserar olika egenskaper samt särskilda kvaliteter hos det som studeras. Kvalitativa datamängder måste formuleras smalt, detta gör att det blir problematiskt att säga någonting generellt utifrån den begränsande mängden data som har samlats in. Rienecker och Jørgensen (2008) anser att undersökningen kan uttala sig om det som gäller för det data som undersökningen har haft för avsikt att undersöka. Den kvantitativa metoden kan beskrivas i tal, mängd och storlek, om undersökningen har tillgång till en stor mängd data kan slutsatser dras på ett mer generaliserande sätt än den kvalitativa empirin.

Den kvantitativ forskning fokuserar på att testa olika hypoteser eller försöker se samband mellan olika fenomen. Den kvalitativa forskningen lämpar sig att utveckla olika hypoteser som sedan kan lämpa sig för en prövning. Detta gör att den kvalitativa forskningen utvecklar olika hypoteser medan den kvantitativa forskningen prövar dessa olika hypoteser. Enligt Ryen (2004) kan den kvalitativa forskningen kan vara induktiv, slutsatser dras då från exempelvis olika observationer till påståenden om olika samband. Den kvalitativa forskningens slutsatser blir inte lika entydiga som den kvantitativa forskningen. Den kvantitativa forskningen är deduktiv och drar sina slutsatser från olika uttalanden eller premisser, efter logiska regler kommer slutsatsen att vara sann om premisserna som har använts är sanna.

Dalen (2007) menar att den kvalitativa metoden bygger på att undersökningen ska få insikt om ett visst fenomen som rör olika personer och deras situationer i den sociala verkligheten. Den kvalitativa forskningsintervjun omfattar bland annat olika åsikter och uppfattningar från informanterna, som bör tolkas av forskaren. Tolkningen kommer att baseras på informanternas direkta uttal och därefter utvecklar forskaren en dialog med det empiriska materialet. I dialogen kommer forskarens egen förståelse tillsammans med en aktuell och passande teori till fenomenet att påverka forskarens tolkning. Syftet med en kvalitativ forskningsintervju är att få tillgång till en kvalitativ beskrivning av informantens livsvärld, detta för att kunna tolka och analysera deras mening. Genom att använda sig av en halvstrukturerad intervju kan en rad olika teman och förslag till relevanta frågor uppkomma. Dock finns det möjlighet att göra förändringar inom den tänkta intervjun, detta kan bland annat röra ordningsföljden på frågorna eller frågornas form, för att på ett mer lättöligt sätt följa upp informantens svar. Den kvalitativa metoden bygger upp kunskap genom kunskap,

detta sker genom ett samspel. Samspelet är ett utbyte av olika synpunkter mellan två personer som samtalar kring ett ämne, som för dem båda är intressant (Kvale, 1997).

Med stöd av ovanstående har jag valt att använda kvalitativ metod i mitt arbete. Jag anser att det är den rätta vägen för att nå mitt syfte och för att få frågeställningarna besvarade.

Jag har valt att använda mig utav halvstrukturerade intervjufrågor i mina intervjuer (se bilaga 2). Halvstrukturerade intervjufrågor används när det handlar om individens uppfattning kring ett visst specifikt ämne och dess frågeställningar. De olika frågeområdena kommer i en bestämd följd och följs av olika följdfrågor som besvaras med både öppna och fasta svarsalternativ (Lantz, 2007). När intervjuerna är avslutade kan respondenten plocka ut det material som anses meningsfullt för att besvara de olika frågeställningarna. Under analys arbetet kan det ofta visa sig att flera intervjuer på liknande teman kan användas för att jämföra resultaten, detta är en förutsättning för den kvalitativa analysen.

Urval

För att ta del av tidigare forskning inom mitt ämnesområde har jag använt mig av olika vetenskapliga artiklar. Jag har hittat dessa artiklar genom att söka på Google Scholar och inom olika databaser, bland annat ERIC (CSA). Jag har använt mig av relevanta sökord exempelvis school uniforms vid mina sökningar. De artiklar jag har valt ut har varit publicerade i vetenskapliga tidskrifter (Peer- Reviewed Journals) och har funnits att ta del av i full text. Mitt urvalskriterium för mina artiklar har varit citat som baserar på att andra har använt sig utav artikeln, detta anser jag vara ett relativt gott betyg för att mina artiklar ska vara relevanta, betydelsefulla och ge en bra och grundläggande bild av hur den tidigare forskningen har fört sin debatt.

Mitt urvalskriterium är verksamma lärare i grundskolans senare årskurser som undervisar i olika ämnen. Jag har valt att intervjua lärare som undervisar inom samhällskunskap (SO-lärare) inom grundskolans senare årskurser, detta för att jag anser att dessa lärare har en god inblick i det svenska samhället och kan på det viset resonera kring olika konsekvenser för

eleverna om en skoluniform skulle införas. Jag har valt att använda mig av lärare som informanter. Detta eftersom jag anser att de har störst inblick i elevernas tid på skolan. Jag anser att lärarna kan bedöma och analysera de konsekvenser som kan uppkomma, om eleverna skulle bära skoluniform i jämförelse med när eleverna inte bär skoluniform. Lärarna har en privilegierad ställning när det gäller beslutsfattande inom skolan. Lärarna är närmast eleverna och deras verksamhet och kan på så sätt motivera om lärarna anser att skoluniform bör införas hos eleverna eller inte. Jag anser inte att skolans rektorer har samma inblick i elevernas vardag som lärarna har. På grund av detta kan de inte heller göra samma eller likvärdiga analyser av de olika konsekvenser som kan komma att uppstå bland eleverna om en skoluniform införs. Tidigare forskning inom ämnesområdet har till största delen genomförts på lärare. För att kunna jämföra mitt resultat med tidigare forskningen har jag valt att intervjua lärare och inte elever.

Lärarna arbetade i en grannkommun till en svensk storstad, i västra delen av Sverige. Jag tog kontakt med respektive rektor för de olika skolorna. Jag kontaktade totalt 18 rektorer på lika många skolor. Jag framförde mitt syfte med uppsatsen och bad rektorerna att ge mig namn och mailadresser till de lärare som undervisade inom SO. Av de 18 rektorer jag frågade var 13 stycken positiva till min undersökning och gav ut namn och mailadresser. Därefter kontaktade jag 17 verksamma lärare via mail där jag presenterade mig själv och syftet med min uppsats (se bilaga 1). Det var åtta lärare som var intresserade och kunde tänka sig att ställa upp på min intervju. Intervjuerna hölls på respektive skola i lärarnas arbetsrum. Inom mina informanter finns det relativt nyutbildade och unga lärare samt lärare som har arbetat ett flertal år, både män och kvinnor. Jag anser inte att jag enbart har fått en viss typ av lärare till mina intervjuer, jag anser att det kan finnas många olika anledningar till varför vissa av de tillfrågade lärarna valde att inte ställa upp. Jag anser inte att detta medför några negativa konsekvenser till mitt resultat då flera av mina informanter inte hade någon direkt åsikt om skoluniform vid min första kontakt men dem.

Genomförande

Precis som Lantz (2007) påpekar finns det ett flertal olika faktorer som bidrar till hur intervjun fortlöper, en av dessa faktorer är miljön. Den rumsliga utformningens betydelse för det sociala samspelet är ett relativt utforskat område, men rummet kan tillåta eller hindra

kommunikation. Rummet bör vara fredat från intrång, telefoner och andra störande inslag. Det finns både fördelar och nackdelar med att spela in intervjun på band. Bandning underlättar vid databearbetningen, det är i efterhand möjligt att noggrant bedöma intervjuns kvalitet beträffande genomförandet. Dock kan det påverka intervjupersonen negativt och personen kan bli mer förtegen och känna sig olustig. Jag övervägde dessa för- och nackdelar men kom till slut fram till att jag gärna ville banda intervjuerna.

Jag använde mig av en pilotstudie detta för att öka mitt självförtroende att genomföra de kommande intervjuerna. Pilotstudien ökade min förmåga att skapa ett tryggt och stärkande samspel med informanterna. Personen som jag utförde pilotstudien på var en obehörig lärare, under utbildning. Jag använde mig av bandspelare, detta för att få en större förståelse kring eventuella negativa inverkningsar (Kvale, 1997).

Databearbetning

För att överföra intervjuerna till skriftspråk från talspråk, lyssnade jag på vad informanterna hade sagt och skrev sedan ner mina frågor och deras svar ordagrant, detta resulterade i ett flertal sidor med informanternas svar. För att bearbeta mitt material ytterligare valde jag att markera mina frågor med en färg och informanternas svar med en annan färg. I och med detta kunde jag lokalisera vad jag hade frågat och vad informanterna hade lämnat för svar.

Forskningsetik

Enligt Kvale (1997) är det högst rimligt och förnuftigt att informanterna blir informerade och ger sitt samtycke till intervjun. Informanterna ska få ta del av hur undersökningen är upplagd i stort och om det innebär någon risk eller någon fördel att delta i undersökningen. Om informanterna accepterar och godkänner att vara med i undersökningen är detta frivilligt, och informanterna kan när som helst under undersökningens gång dra sig ur undersökningen. Jag har valt att informera skolornas rektorer om syftet med mina intervjuer. Detta eftersom rektorn har huvudansvaret på skolan och bör informeras om de kommande intervjuerna och mitt arbete.

Jag har valt att eftersträva Vetenskapsrådets grundläggande individskyddskrav i min undersökning (Vetenskapsrådet, 2005). De använder sig utav fyra olika huvudkrav:

- Informationskravet
- Samtyckeskravet
- Konfidentialitetskravet
- Nyttjandekravet

Nedan kommer jag kort att beskriva hur jag har använt mig av huvudkraven samt vad kraven har betytt i min undersökning.

Informationskravet

Forskaren ska informera informanterna om syftet och vad som gäller när de deltar i undersökningen. Informanterna ska informeras om att undersökningen är frivillig att delta i och att informanterna närsomhelst kan avbryta sin medverkan om de så önskar. Inom informationskravet ingår även att informanterna ska få vetskap om deras medverkan kommer att behandlas anonymt eller inte (Vetenskapsrådet, 2005). I denna undersökning fick alla informanterna ta del av syftet till undersökningen, dels genom det brev som skickades till dem (se bilaga 2) samt även under själva intervjun. I brevet framgick att deras eventuella medverkan skulle vara helt anonym och konfidentiell.

Samtyckeskravet

Samtyckeskravet som är utarbetat av Vetenskapsrådet (2005) innebär bland annat att forskaren måste få informanternas godkännande och deras samtycke till att medverka i undersökningen. Om informanterna väljer att exempelvis avbryta intervjun, ska detta inte få några negativa följder för informanten.

Konfidentialitetskravet

Konfidentialitetskravet innebär att det ska vara praktiskt omöjligt att någon utomstående ska kunna ta del av information som rör informanterna eller deras svar under intervjun

(Vetenskapsrådet, 2005). För att uppfylla detta krav inom konfidentialitetskravet har jag valt att alla mina informanter ska vara och förbli anonyma för utomstående.

Nyttjandekravet

Nyttjandekravet betyder att uppgifter om enskilda informanter inte får användas utanför forskningens område som informanterna har gett sitt samtycke till (Kvale, 1997).

Validitet och reliabilitet

Enligt Esaiasson (2007) använder sig vetenskapen sig utav begreppen validitet och reliabilitet. Med validitet avses att man mäter det man avser att mäta, dess giltighet och kopplingen mellan det teoretiska och empiriska planet. Det ska vara möjligt att följa forskarens resonemang, det vill säga det ska finnas en röd tråd genom arbetet. Inom den kvalitativa intervjun strävar undersökningen till att komma åt och få fram vad informanterna anser kring olika frågor. Detta gör att det blir svårare att utarbeta ett analysinstrument/mätinstrument som kan säkerhetsställa arbetets validitet, då det handlar om att klargöra och förstå olika situationer eller händelser (Kvale, 1997).

Reliabiliteten avser att mäta arbetets tillförlitlighet, en så hög reliabilitet som möjligt bör uppnås. Med reliabilitet menas att om man mäter eller observerar samma fenomen vid ett antal upprepade tillfällen bör samma resultat uppkomma varje gång (Esaiasson Peter, 2007). För att uppnå en så hög reliabilitet som möjligt krävs en tolkning av det utskrivna materialet från den bandade intervjun. Kvale (1997) anser att två olika personer kan tolka samma text väldigt olika, detta eftersom olika människor tolkar och skriver olika. För att stärka min reliabilitet har jag gjort fyra olika omkodningar av mitt bandade material. Detta för att säkerhetsställa att jag har fått fram samma resultat två gånger av mina intervjuer. Jag fick fram väldigt likartade resultat innan och efter min omkodning, vilket jag tolkar som att materialet har en god reliabilitet.

Beskrivning av informanterna

Nedan beskriver jag de olika intervjuade lärarna, dock med fiktiva namn, för att bibehålla deras anonymitet.

Sara är 34 år och har arbetat som lärare i sju år, Sara undervisar i SO och kemi.

Lars är 32 år och har arbetat som lärare i 10 år. Lars undervisar i SO och i media.

Siv har arbetat som lärare i 11 år och är 36 år gammal. Hon undervisar i svenska och SO.

Ali har arbetat som lärare i 6 år och är 37 år, han undervisar inom SO och idrott.

Kristina är 41 år gammal hon undervisar i SO och bild, det har hon gjort i 18 år.

Mats är 59 år och har arbetat som lärare i 30 år, Mats undervisar i svenska, engelska och SO.

Dahlia är 53 år och har arbetat som lärare i 24 år, hon undervisar i SO och engelska.

Daniel är 61 år gammal, han undervisar i SO, det har han gjort under 31 år.

Resultat

Lärarnas tankar, resonemang och uppfattningar om ett eventuellt införande av skoluniform kommer nedan att redovisas enligt vad som har framkommit i de enskilda intervjuerna.

Hur resonerar lärarna kring ett eventuellt införande av skoluniform i den svenska grundskolan?

Lars anser att frågan om skoluniform är komplex och ingår i ett större sammanhang. Lars har haft diskussioner med sina elever om klädfrågan och han har även frågat om eleverna skulle vilja använda skolkädrer. Detta har vållat stora diskussioner och argumentationer bland eleverna. Lars ställer sig tvekan till att införa skoluniform, men är intresserad vad det finns för olika aspekter att ta hänsyn till. Ali känner spontant att han inte vill införa skoluniform. Dock anser han att det är dumt att ha en bergsfast tanke och vill gärna höra argument från båda sidor innan han tar ett beslut:

Det hade varit intressant att höra de som förespråkar, ja varför de anser att det ska vara bra...

Mats kan inte se några direkta nackdelar med att införa skoluniform och skulle gärna se dagens elever använda skoluniform. Till skillnad från Mats så har Daniel inte tänkt tanken på att införa skoluniform. Daniel anser att tanken känns främmande, men att det kan finnas en rad olika fördelar och nackdelar med skoluniform. Siv vill inte ta ställning i frågan, men anser inte att hon skulle säga nej till förslaget:

Jag har haft uniform på andra ställen där jag har jobbat, det var ju skönt på ett sätt. Nu går jag till jobbet så att säga, sedan kommer man hem och är ledigt. Inte helt dumt.

Sara och Dahlia resonerar väldigt olika, Dahlia kan se fler fördelar än nackdelar och skulle gärna testa att införa skoluniform. Sara är väldigt tveksam till ett införande, hon anser att skolan antagligen hade blivit tråkigare att vistas i för eleverna om skolan använde sig utav skoluniform.

Alla åtta lärarna skulle vilja testa att införa skoluniform. Lärarna hade gått med att testa skoluniform om eleverna hade accepterat att genomföra testet. Lärarna anser att det vore bäst om skoluniform infördes i årskurs 1, skoluniformen skulle bli en vana för eleverna och förhoppningsvis skulle kunna både lärare och elever se positiva resultat i högre årskurser. Lärarna resonerar att äldre elever skulle ha svårare att ta till sig syftet och att det skulle kunna ge ett bakslag om skoluniformen infördes i exempelvis årskurs 7.

Kommer lärarnas undervisning att påverkas av skoluniformen?

Kristina tror inte att undervisning skulle påverkas på något sätt. Hon antar dock att eleverna skulle lyssnat mer uppmärksammat på lektionerna. Lars fortsätter i samma anda och anser att eleverna antagligen hade blivit mer disciplinerade och att läraren hade fått större auktoritet bland eleverna. Ali hoppas att hans undervisning hade underlättat för vissa av eleverna som i vanliga fall har svårt att koncentrera sig och hellre gör andra saker i klassrummet. Han är dock tveksam till om undervisningen hade förändrats så mycket som han hoppas på. Han anser att om eleverna till exempel vill spexa på lektionerna så kommer det inte att försvinna i och med att en skoluniform införs. Även Daniel anser att disciplinen skulle bli bättre bland eleverna om eleverna använde skoluniform, skoluniformen skulle skapa en viss ordning som eleverna skulle rätta sig efter. Daniel anser inte att hans undervisning hade ändrats, eftersom elevernas

beteende i klassrummet inte enbart sitter i kläderna. Siv anser inte att hennes undervisning hade påverkats och hon tror inte heller att eleverna hade blivit lugnare. Detta för att elevernas personlighet och humör inte kommer styras av uniformen i den omfattningen så att elevernas beteende skulle ändras. Mats har en liknande åsikt, han anser inte att han skulle undervisa på något annat sätt än vad han gör idag. Han anser inte att eleverna hade ändrat beteende i klassrummet men han kan tänka sig att det kommer ta längre tid att lära känna eleverna. Som det är idag så tar Mats till viss del hjälp av elevernas personliga klädstil för att lära sig namnen och lära känna eleverna, med en skoluniform skulle detta ta lägre tid. Skoluniformen hade resulterat i mer ordning och reda och en bättre disciplin bland eleverna vilket hade gjort undervisningen bättre anser Dahlia:

Om eleverna hade tagit på sig uniformen hade de kanske tagit skolan på mer allvar och tagit på sig en roll som elev och tagit sin individuella roll på fritiden så att säga.

Vilka olika konsekvenser anser lärarna att det finns för ett eventuellt införande av skoluniform?

De åtta lärarna anser att det finns en rad olika fördelar och nackdelar med att införa skoluniform. Lars hoppas att disciplinen ska bli bättre om eleverna har en uniform på sig. Han resonerar att eleverna kommer kliva in i en roll som elev, men samtidigt kan han se att skoluniformen kan leda till att eleverna blir nedtryckta om lärarna börjar bestämma för mycket i klassrummet:

Sverige har valt att lyssna på vad eleverna säger och går ibland den vägen och lyssnar då inte direkt på vad lärarna tycker.

Några av de andra lärarna anser att skoluniformen skulle göra skolan mer jämlik, Siv och Kristina resonerar i dessa tankar. Eleverna kan känna att de verkligen har samma förutsättningar som alla andra, oavsett bakgrund och familjesituation. Eleverna kommer inte att döma sina klasskamrater så snabbt, utan lära känna varandra först. Grupperingarna inom klasserna skulle till viss del försvinna. Siv och Kristina anser att eleverna skulle fokusera mer på skolan och inte på mode och kläder som eleverna gör idag. Kristina resonerar:

Vissa av eleverna skulle inte stanna hemma för att de har ont i magen, för att de har kanske inte rätt kläder, som alla andra har på sig.

De problem som skolan har idag anser inte Ali kan lösas med en skoluniform, problemen ligger på ett djupare plan. Ali resonerar kring de olika reglerna som finns inom skolans värld, till exempel så anser han att eleverna inte förstod syftet med att eleverna inte skulle få ha kepsar och ytterkläder på sig i matsalen. Detta beslut ledde enbart till tjafs mellan lärarna och eleverna, vilket gjorde att beslutet inte finns kvar idag på skolan. Ali är rädd att samma sak skulle hända med en skoluniform. Om skolan inte är tydlig med syftet för skoluniformen kommer eleverna inte att använda den.

En fördel som alla lärarna nämner är att eleverna och elevernas familjer inte skulle behöva köpa nya modekläder lika ofta som många familjer gör idag. Statusen om vilka elever som har de rätta kläderna skulle försvinna. Dock anser vissa av lärarna, exempelvis Daniel att modeeffekten skulle finnas kvar till viss del:

Det är ju möjligt att eleverna skulle använda en viss väska eller skor istället. Ha håret på ett visst sätt, men ja .

Genom att skolan beslutar att eleverna ska använda skoluniform så kommer föräldrarnas rätt att bestämma och besluta om sitt barn att försvinna, anser Sara. Hon menar att det är upp till föräldrarna att fostra sina barn och lära dem hur och vad man klär sig i när man befinner sig i skolan. Siv tror att det hade varit svårt att få med sig föräldrarna, och att många diskussioner hade behövts. Siv tror inte att alla föräldrar hade velat vara med och betala för detta, därför anser hon att skoluniformen måste subventioneras för att alla ska kunna köpa den. Dahlia anser inte att skolan skulle ta bort föräldrarnas rätt att besluta och bestämma hur deras barn ska klä sig, hon anser att föräldrarna inte har den rätten idag när inte skoluniform finns. Hon anser att det idag är upp till varje elev hur hon eller han klär sig, inte upp till föräldrarna.

Dahlia anser att det hade varit skönt att slippa tjafsa med eleverna om hur de går klädda. Hon anser att tjejerna klär sig för utmanande och att killarna inte sänder ut rätt signaler när de visar sina kalsonger. Kristina håller med om att problemet med hur eleverna klär sig inom skolan skulle försvinna. Hon är rädd för att lärarna ska sluta prata om de olika signaler kläder faktiskt skickar ut om de inte vet hur eleverna klär sig på fritiden. Mats hade mer än gärna infört skoluniform för ett par år sedan, nu anser han att elevernas olika klädstilar är mer accepterade

bland både elever och lärare. På skolan han arbetar anser han att tjejerna och killarna klär sig ganska radikalt men liknar varandra. Han anser att problemet med att eleverna klär sig mindre passande hade försvunnit med tvång genom skoluniformen och inte genom samtal och att problemet hade kvarstått utanför skolan.

Kommer skoluniformen att hämma elevernas utveckling?

Att elevernas utveckling skulle hämmas eller att eleverna inte skulle få uttrycka sig genom skoluniformen håller inte Kristna med om. Hon anser att elevernas utveckling inte endast finns i deras kläder:

Som i åk 9 då vill eleverna göra sitt och ja det är de som bestämmer. Den attityden tror jag hade funnits även om eleverna haft uniform på sig.

Sara menar att den personliga utvecklingen hos eleverna inte hade gått i samma takt som utvecklingen idag. Hon anser dock inte att det hade varit till någon nackdel för vissa av eleverna som vill klä och växa upp snabbt. Siv anser att skoluniformen kan hämma de elever som kanske inte kan eller vill uttrycka sig på någon annat sätt än genom kläderna. Hon anser att kläderna är ett uttryckssätt som vissa elever använder sig utav mer än andra. Daniel resonerar i samma tankar som Siv, han anser inte att elevernas yttrandefrihet skulle hämmas eller kränkas. Han anser att yttrandefriheten inte sitter i elevernas kläder. Han kan förstå personer som anser att yttrandefriheten kan hämmas men han anser att den kommer till uttryck genom andra former än kläderna i elevernas ålder. Daniel och Mats förstår att eleverna kan känna sig kränkta när eleverna inte får uttrycka sin personliga stil, men anser att det idag finns en rad olika accessoarer som eleverna kan använda sig av för att visa sin personliga stil. Ali anser att skoluniformen bara är ett klädesplagg som inte kommer att kränka eller hämma eleverna:

Återigen är det bara ett klädesplagg, det finns andra saker på kroppen och ja... typ väskor och så som gör att eleverna skapar sin egen identitet.

Både Mats och Daniel påpekar att eleverna inte spenderar hela sin vakna tid på skolan, utan har flera timmar på sig att uttrycka sig som de vill utanför skolan. Daniel, Mats, Ali och

Dahlia anser att det eleverna gör på fritiden är viktigare för deras utveckling än tiden på skolan. Dahlia resonerar att elevernas personliga utveckling inte bara sitter i kläderna, hon anser att kompisar och musik spelar en lika stor roll i utvecklingen:

Om kläderna nu var den största faktor till att eleverna skulle utvecklas så ju inte ja mm ja Englands ungdomar ha utvecklats alls. Nä eleverna hade nog blivit vuxna och utvecklats i alla fall haha.

Kommer skoluniformen att ge eleverna ökad gemenskap?

Lärarna resonerar olika i frågan om huruvida eleverna skulle känna en ökad gemenskap tack vare skoluniform. Lars anser att det kan finnas en möjlighet till att eleverna kan känna en större gemenskap till varandra, men tror inte att eleverna skulle känna någon vi-känsla. Han resonerar att det inte är kläderna som skapar en vi-känsla som kan liknas vid en lagkänsla, det är snarare ett gemensamt mål. Siv tror att eleverna inte skulle känna mer gemenskap men anser att eleverna skulle känna en grupp-känsla, en enhet. Ali hoppas att eleverna ska kunna känna att alla elever har någonting gemensamt och genom det skapa en större gemenskap och sammanhållning på skolan. Han tror att en skoluniform skulle binda samman eleverna. Mats resonerar att en rad olika grupperingar som finns inom skolan idag skulle försvinna, ett lugnare klimat skulle infinna sig på skolan och detta skulle skapa en starkare och stabilare gemenskap än den gemenskap som finns idag mellan eleverna. Även Daniel anser att gemenskapen mellan eleverna skulle öka:

Alla har ju samma uniform även om man är svart, gul, blå eller grön. Det finns nog goda tankar. Man blir mer som en grupp och inte bara en individ.

Kristina hade gärna sett att uniformen hade gett en bättre gemenskap och sammanhållning bland eleverna. Hon tror att den negativa attityd som en rad av eleverna idag har skulle bli bättre. Hon menar att om elevernas attityd till skolan hade blivit bättre skulle betygen, sammanhållningen och gemenskapen stärkas. Sara anser att vissa av de grupperingar som finns idag enbart skulle bli starkare och leda till att dessa grupperingar skulle bli mer framträdande. Hon menar att de grupperingar som blir starkare antagligen inte kommer att välkomna nya medlemmar och att detta kan skapa ett större utanförskap för vissa elever än tidigare, som ett resultat av skoluniformen.

Analys/diskussion

Resultatdiskussion

Informanternas resonemang om skoluniform kan kopplas till mina etiska teorier. Detta eftersom de lärare som jag intervjuade har tänkt i termer utifrån vad skoluniform skulle ge för resultat för eleverna i framtiden. Jag anser att lärarna utifrån mina frågeställningar har resonerat kring olika konsekvenser, som kan uppkomma utifrån den tänkta handlingen. Detta kan härledas till handlingsutilitarismen som menar att det är handlingens konsekvens som är det centrala. I de frågor jag har ställt till lärarna har de tagit ställning till de handlingar som skoluniform skulle medföra och det tänkta resultatet/konsekvensen. Exempel på frågor som kan kopplas till detta resonemang är bland annat: om lärarna anser att skoluniformen skulle ge eleverna några positiva eller negativa konsekvenser. Lärarna har resonerat kring dessa frågor och kommit fram till en rad olika konsekvenser, bland annat anser Kristina att:

Vissa av eleverna skulle inte stanna hemma för att de har ont i magen, för att de har kanske inte rätt kläder, som alla andra har på sig.

Detta citat kan kopplas till den tidigare forskningen som tar upp en rad olika resultat som kommer att inträffa enligt förespråkarna respektive motståndarna. Jag anser att handlingsutilitarismen har använts före den tänkta handlingen och teorin då som en beslutsmetod hos lärarna och även hos författarna till den tidiga forskningen (Hedin, 1993). Exempel som kan belysa denna beslutsmetod är när Dahlia resonerar kring huruvida hennes undervisning skulle påverkas av skoluniformen eller ej:

Om eleverna hade tagit på sig uniformen hade de kanske tagit skolan på mer allvar och tagit på sig en roll som elev och tagit sin individuella roll på fritiden så att säga.

Lärarna har resonerat sig fram till ett beslut och tagit ställning till bland annat olika konsekvenser och jag anser att detta kan ses som en beslutsmetod som lärarna har använt sig av. Jag anser inte att lärarna har använt sig utav någon lyckokalkyl som handlingsutilitarismen ger prov på (Hedin, 1993). Jag anser dock att vissa mina informanter (exempelvis Daniel, Ali och Kristina) anser att skolan i sig skulle bli en lugnare och kanske mer trivsammare plats att vistas på för både elever och lärare, detta kan ses som en viss typ av lyckokalkyl då skoluniformen skulle ge lycka i form av en större gemenskap bland eleverna.

Resultat från den tidigare forskningen visar att eleverna till viss del skulle bli mer disciplinerade och ta skolan på större allvar, elevernas studieresultat skulle förbättras (Brunsma & Rockquemore, 1998). Detta kan härledas till det som framkommit i intervjuerna där exempelvis Lars, Daniel och Dahlia anser att eleverna skulle bli mer disciplinerade av skoluniform. Informanterna nämner dock inte någonting om att eleverna skulle förbättra sina studieresultat, som den tidigare forskningen anser detta är således en skillnad som kan ses mellan den amerikanska kontexten och den svenska kontexten. Införandet av skoluniform kan ses som bra åtgärd för både lärare och elever, om skoluniformen medför att eleverna blir mer disciplinerade kan lärarna fokusera på att undervisa och det i sin tur kan leda till att elevernas studieresultat höjs. Utilitarismen anser att det är konsekvensen som räknas och jag anser att detta resonemang kring elevernas disciplin kan ses som en god konsekvens för både elever och lärare. (Tännsjö, 2003). Resonemanget som exempelvis Lars, Daniel och Dahlia för kan härledas till ett utilitaristiskt tänkt kring denna fråga.

Åsikterna går isär bland informanterna rörande de olika konsekvenser som den tidigare forskningen tar upp. Dock anser jag att alla mina informanter är mer eller mindre positiva till införande av skoluniform, detta grundar jag bland annat på alla informanter kan tänka sig att genomföra ett test av skoluniform. Jag anser att detta är en relativt stark tanke och en starkt ställningsstagande från informanternas sida. Informanterna vill själva se konsekvenserna och resultatet av införandet av skoluniform. Detta resonemang som förs med att pröva skoluniform bland eleverna anser jag kan härledas till handlingsutilitarismen som betonar just handlingen och den konsekvens som uppkommer av den gjorda handlingen (Lindensjö, 2004). En av anledningarna till varför alla mina informanter kan tänka sig att införa skoluniform på prov anser jag kan grunda sig i, precis som den tidigare forskningen beskriver (Brunsma & Rockquemore, 1998) att det inte finns några direkta svar och bevis på vad en skoluniform får för konsekvenser för eleverna. Resultaten från den tidigare forskningen kan inte direkt härledas från den amerikanska kontexten och direkt placeras in i den svenska kontexten, informanterna vill se vilka konsekvenser och resultat en skoluniform faktiskt får för eleverna. Informanterna är nyfika och intresserade av de resultat som kan uppkomma. Här anser jag att lärarnas resonemang överensstämmer med handlingsutilitarismen (Lindensjö, 2004), eftersom det är konsekvensen av den tänkta handlingen som lärarna resonerar kring och är nyfika på.

Alla informanterna anser att det är viktigt att förmedla syftet till eleverna varför skoluniform ska införas, som jag uppfattar det vill lärarna ha eleverna med sig på idén innan den genomförs. Jag anser att detta till viss del strider emot vad regelutilitarismen anser, teorin grundar sig på att det är regler och förståelsen av reglerna som ligger till grund för goda konsekvenser (Collste, 1996). En av mina informanter (Lars) säger att Sverige har valt att lyssna på eleverna, detta anser jag inte överensstämmer med regelutilitarismen som förespråkar regler som är givna och välförankrade i samhället. Jag anser inte att det finns några givna regler för hur eleverna ska klä sig i skolan, det syns tydligt i mitt resultat. Det finns dock regler för hur eleverna ska uppföra och bete sig på och inom skolan, men flera av mina informanter anser inte att det är enbart kläderna som styr elevernas beteende. Då alla informanter är villiga att testa skoluniform anser jag att regelutilitarismen kan vara ge en bra grund, teorin menar att de regler som är väl förankrade i samhället kan ge bästa lycka för de inblandade och ger även de bästa effekterna (Lindensjö, 2004).

Flera av mina informanter (Mats, Kristina och Dahlia) anser inte att elevernas utveckling skulle hämmas, och inte heller att eleverna skulle känna sig kränkta i någon större omfattning om eleverna använde skoluniform. Motståndarna inom den tidigare forskningen har hävdade att elevernas frihet kommer att kränkta samt att skoluniformen skulle vara skadlig för elevernas utveckling (Muhsin, 2009). Informanterna ställer sig helt klart tvekande till detta. Här framkommer en skillnad mot den tidigare forskningens resultat och även en skillnad mellan den amerikanska och svenska kontexten. Rättighetsetiken belyser att individen har rätt till sin kropp och individens olika färdigheter (Tännsjö, 2003). Några av informanter (Kristina, Daniel och Mats) anser att eleverna kommer att utvecklas i samma takt som om eleverna inte använde skoluniform. Därmed drar jag slutsatsen att informanterna inte anser att skoluniform skulle vara skadlig mot elevernas utveckling, vilket den tidigare forskningen visar prov på. Rättighetsteorin anser att individen har rätt att fritt förfoga över sig själv, detta skulle tala för att skoluniform inte skulle kunna införas i den svenska grundskolan. Siv menar att vissa elever inte kan eller vill uttrycka sig på något annat sätt än genom sina kläder, hennes åsikt kan härledas till denna teori. Kläderna är ett sätt för eleverna att uttrycka sig och skoluniform skulle ta bort denna rättighet från eleverna. Resonemanget strider således mot rättighetsteoris grunder där individen fritt förfogar över sig själv. Jag anser inte att rättighetsteorin får ett genomgripande stöd hos mina informanter.

Avslutande analys och framtida forskning

Det etiska resonemanget som förs av mina informanter kan ses både ur ett utilitaristiskt perspektiv och ett rättighetsperspektiv. Jag har analyserat mina informanternas svar och jag anser att deras resonemang kan härledas till mina teorier. Jag anser att utilitarismen och indelningen som finns inom den teorin får starkare belägga av mina informanter och deras resonemang än vad rättighetsteorin får.

Informanterna resonerar kring de konsekvenser som kan uppkomma om den svenska grundskolan skulle införa skoluniform. De kan se både positiva och negativa konsekvenser för eleverna och skolan i sin helhet. Mitt resultat indikerar att det råder en viss diskrepans mellan den svenska och den amerikanska kontexten men man bör beakta att min population är för liten för att dra generella slutsatser.

Resultaten från min undersökning kan användas som en förstudie för att gå vidare med ytterligare forskning inom området. Om man tänker sig att idealfallet är att man i Sverige inför skoluniform skulle man kunna genomföra ett kvasiexperiment där man har två ”identiska skolor”, där en av dem inför skoluniform och den andra inte. Man skulle därefter ha möjlighet att analysera vilka effekter som införandet faktiskt skulle få. Min undersökning visar att det svenska fallet är intressant att undersöka, samt att en vidare studie kan visa om det svenska fallet med skoluniform skiljer sig från den amerikanska, mer än vad som framkommit i min undersökning.

Referenser

- Badersten, B. (2006). *Normativ metod, att studera det önskvärda*. Lund: studentlitteratur.
- Brunzma, D. L., & Rockquemore, K. A. (September/October 1998). Effects of Student Uniforms on Attendance, Behavior Problems, Substance Use, and Academic Achievement. *The Journal of Educational Research* , 92, ss. 53-63.
- Collste, G. (1996). *Inledning till etiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Dalen, M. (2008). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups.
- Esaiasson Peter, G. M. (2007). *Metodpraktikan*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Hedin, C. (1993). *Etikens grunder, en vägledning bland värden och normer*. Stockholm: HLS.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lantz, A. (2007). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindensjö, B. (2004). *Perspektiv på rättvisa*. Göteborg: Daidalos.
- Muhsin, F. (2009). The Origin of Black Smock and White Collar. *Educational Sciences: Theory & Practice* , 9, ss. 1739-1750.
- Rienecker, L., & Jorgensen, P. (2008). *Att skriva en bra uppsats*. Malmö: Liber.
- Ryen, A. (2004). *Kvalitativ intervju- från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber .
- Skiba, R. J. (August 2000). Zero Tolerance, Zero Evidence. *Indiana Education* , ss. 1-22.
- Skolverket. (2009). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*. Stockholm: Fritzes.
- Stanley, S. M. (August 1996). School Uniforms and Safety. *Education and Urban Society* , 28, ss. 424-435.
- Svensson, P.-G., & Starrin, B. (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: studentlitteratur.
- Tännsjö, T. (2003). *Grundbok i normativ etik*. Stockholm: Thales.
- Vetenskapsrådet. (2005). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet.

Bilaga 1 Informationsbrev

Hej!

Jag heter Caroline Nilsson och är lärarstudent vid Göteborgs Universitet, samhällsvetenskapliga institutionen. Under denna vårtermin ska jag skriva mitt examensarbete inom ämnet samhällskunskap för grundskolans senare årskurser. Syftet med mitt arbete är att undersöka vad lärare anser och hur de resonerar kring ett eventuellt införande av skoluniform. I mitt arbete har jag behov av att intervjua 8-10 lärare. Jag hoppas nu på att få Din hjälp. Intervjun kommer att vara individuell och ta cirka 45 minuter din tid i anspråk. När jag har bearbetat materialet kommer jag att makulera och slänga detta vilket innebär att intervjun kommer vara helt anonym och konfidentiell.

Jag hoppas få möjlighet att genomföra intervjuerna under vecka 16-17. Det är min förhoppning att Du är villig att ställa upp! Maila eller ring mig och lämna förslag på tid när Du har möjlighet att träffa mig så snart som möjligt.

Jag hoppas att Du är intresserad av att ställa upp i min intervju.

Vänliga hälsningar Caroline Nilsson

gusnilcaj@student.gu.se

070-25 57 200

Bilaga 2 Intervjufrågor

Inledning

Vem är jag?

Presentation av uppsatsen, syftet med intervjun.

Konfidentiellt?

Går det bra att använda bandspelare?

Bakgrund

Hur många år har du arbetat som lärare?

I vilka ämnen undervisar du?

Frågor

Hur resonerar du kring ett eventuellt införande av skoluniform i den svenska skolan?

Anser du att skoluniform skulle ge eleverna några positiva konsekvenser, kan du ge exempel?

Anser du att skoluniform skulle ge eleverna några negativa konsekvenser, kan du ge exempel?

Tror du att eleverna skulle bete sig annorlunda än om eleverna bar skoluniform?

Anser du att en skoluniform skulle hämma elevernas utveckling och deras rätt till självbestämmande, på vilket sätt i sådana fall?

Hur resonerar du kring att skoluniformen skulle öka elevernas gemenskap?

Anser du att en skoluniform skulle påverka din undervisning, på vilket sätt?